ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 27

Csatlakozás vagy integráció

HORVÁTH LEVENTE

Az utóbbi időben eléggé megszellőztetett, piros és sárga zászlócskák okozta hangulatváltozások árnyékában kezdünk félresiklani az európai integráció valós kihívásainak feltérképezésében. Románia sikeresen befejezett egy nagy egyezkedési fejezetet, a csatlakozásét. Következik azonban egy másik nagy kérdés: hogyan válhatunk az EU egyenrangú tagjává?

Mint jövendő tagországnak melyek Románia prioritásai? Ez olyan kérdés, amelyre kevesen sietnek választ adni, pedig az idő sürget.

Gazdaságpolitikai szempontból a fontosabb gazdasági esélyek elérése érdekében elsősorban a Maastrichti Szerződésben rögzített nominális konvergencia-kitételeknek kell megfelelnünk. Ezek az inflációs rátára, a hosszú távú kamatlábra, a költségvetési deficitre, a köztartozásra és az árfolyam alakulásra vonatkoznak. Az inflációs ráta évi maximum 2,5% lehet (Romániában jelenleg meghaladja az éves 7%-ot). A hosszú távú kamatláb maximum 6,4% lehet (Romániában jelenleg 7,5%-nál tart).

A költségvetési deficit nem haladhatja meg a 3%-ot, ami jelenleg még 2,5% alatt van Romániában. A köztartozás nem haladhatja meg a bruttó hazai termék (BHP) 60%-át, jelenleg viszont még a 20%-ot sem éri el. Az árfolyamváltozás plusz-mínusz 15%-ig elfogadható, amely egy 3,6 lej-euró középárfolyamnak felelne meg. Más szóval: Románia három kritériumot teljesít az ötből. Gondjaink vannak azonban az infláció leszorításával, és ha az infláció éves szinten meghaladja a 3%-ot, veszélybe sodorhatja a monetáris integrációt. Ami az egy főre eső BHP-t illeti, Romániában ez nem haladja meg a 3500 eurót, az uniós átlag 20 000 euró, ha pedig a tizenötökhöz viszonyítanánk, akkor a különbség lényegesen nagyobb lenne. A minimálbér 106 eurónak felel meg Romániában, míg az Unió fejlettebb országaiban meghaladja az 1200 eurót.

A lakosság 9%-ának van felsőfokú képesítése, az európai átlag pedig 18%.

Talán a mezőgazdaságban észlelhetők a legnagyobb gondok. Romániában a BHT 12–13%-át teszi ki a mezőgazdasági termelés, míg a munkaerő több mint 40%-a részt vesz a mezei munkákban. Az Unióban e téren 6 és 9% közötti értékeket regisztrálnak.

Monetáris- és költségvetés-politikai szempontból a 2006-os év nem hoz jelentős változásokat. A fontosabb adók és illetékek változatlanok maradnak elképzelhetően egészen 2008-ig, ami a kiszámíthatóság szempontjából nagyon jó jel, és sok pozitív hozadéka lehet. A költségvetési bevételek 2006-ban 12%-kal növekedtek (reálértékekben) az előző évhez képest.

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 28

A nettó átlagbér 2013–2014-re el kell érje az 515 eurót, a minimálbér pedig a 250 eurót. A külföldi befektetések kumulált értékei alapján Románia igencsak el van maradva azokhoz az országokhoz képest, amelyekkel összehasonlítható: Csehországban 4080 dollár/lakos, Magyarországon 3960 dollár/lakos, Lengyelországban 1500 dollár/lakos, míg Romániában 747 dollár/lakos.

Mire számíthatunk a csatlakozás után?

Románia a 2007–2013 közötti időszakban több mint 30 milliárd eurót hívhat le vissza nem térítendő támogatásként az uniós költségvetésből, 8 milliárd eurós önrész befizetése mellett. Megítélésem szerint Románia legnagyobb problémája nem a Strukturális Alapokból való pályázáshoz szükséges önrész hiánya, hanem sokkal inkább a projekteken, projektekben dolgozó felkészült emberi erőforrás hiánya, a gyakorlatba ültetésnek a hátráltatása, és nem utolsósorban maguknak a projekteknek a hiánya. A SAPARD projektek tapasztalata azt mutatja, hogy az ország nem volt képes elkölteni a Románia számára fenntartott keretet. Jogosan vetődik fel a kérdés: Hogyan fog Románia a jelenleginél 5–6-szor nagyobb támogatási keretet elkölteni?

Ez idáig Románia csupán a 2000–2001-es SAPARD keretet költötte el, ami 400 millió eurónak felel meg. Év végéig még 660 millió eurót pályázhat meg az ország.

2006 április 1-jéig 2036 Sapard projektet hagytak jóvá, 711 millió euróra van szerződés, legnagyobb részt a vidékfejlesztésre, amely 465 millió euró.

A kis- és középvállalatokra vonatkozó legutóbbi változtatás szerint esetükben eltűnik a korábban alkalmazott, üzleti forgalomra számított 3%-os adó, és felváltja azt az általánosan alkalmazandó 16%-os profitadó. Úgy gondolom, ez az intézkedés nem fogja vissza a gazdasági fejlődést, hanem egy közös alkalmazási standardot fog érvényesíteni minden érdekelt romániai vállalkozás számára, és remélhetőleg ez az új Adótörvénykönyv sem akadály, hanem inkább támogatási eszköz lesz a kis- és középvállalatok fejlődése számára. Az üzleti szférának ugyanis szüksége van egy fiskális prediktibilitásra, amellyel az üzleti terveikben számolniuk kell. Ez a jelenség már megmutatkozik a gazdaságban.

Mégis lesznek cégek, amelyeket 2007 után felszámolnak, mert nem képesek betartani az uniós normatívákat. Összehasonlításként álljon itt egy táblázat a romániai felszámolásban vagy csődeljárásban szereplő cégekről, megyei lebontásban a 2005-ös évre.

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 29

Megye	Csődeljárás miatt felszámolás alatt álló cégek	Csődöt mondott cégek	Az 1995/64-es törvény alapján bezárt cégek	%-os arány összesen
Bukarest	1	495	274	13,2
Brassó	2	227	261	7,6
Galati	18	196	1o5	6
Olt	1	216	13o	5,5
Dolj	5	164	118	4,6
Bihar		152	53	4,3
Constanta	3	56	48	4,3
Vrancea	3	88	174	4
Braila	2	97	166	3,9
Neamt		23o	12	3,6
Gorj	3	68	28	3,3
Szatmár		51	136	3,1
Szeben		9	83	2,8
Bákó	2	47	11	2,3
Hargita	38	39	73	2,3
Ialomita		49	99	2,3
Mehedinti		72	76	2,3
Iasi	8	77	55	2,2
Hunyad	6	82	17	2
Kovászna	1	77	52	2
Dambovita		4o	7o	1,8
Tulcea	1	57	38	1,6
Fehér		4o	46	1,6
Arad		68	3o	1,5
Buzau	1	3o	38	1,5
Máramaros		8	1	1,4
Kolozs	1	7o	2o	1,3
Giurgiu		7o	2	1,3
Krassó–Szörény		59	2o	1,2
Maros	3	66	4	1,1
Botosani	1	5o	5	0,9
Ilfov	1	32	16	0,9
Temes		44	9	0,8
Szilágy	1	15	16	0,5
Teleorman	2	4	17	0,4
Arges		13	2	0,4
Beszterce-Naszód		1o	5	0,3
Vaslui	1	1	1	0,1
Calarasi		1	-	-
Suceava		1	-	-
Összesen	105	3171	6770	100 %

Forrás: INS

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 30

Az Arad megyei példán látható, hogy a helyzet egyáltalán nem drámai: 2005-ben 101 cég található felszámolási fázisban, ami az országos adatok 1,5%-át teszi ki.

Fontos hírnek számít, hogy egy májusi kormányhatározat nyomán 20 milliárd régi lej használható fel a kis- és középvállalatok ügynökségén keresztül a kereskedő cégek uniós felkészítésére és informálására, amiből 19,8 milliárd vissza nem térítendő támogatás.

Mindent összevetve, amikor európai integrációról beszélünk, lényeges lenne az európai jogrendszernek nemcsak azt az oldalát tekinteni, amelynek alapján lehetőségünk nyílik a belépésre, hanem érdemes volna azt is megvitatni, hogyan fogunk társult tagként együtt élni az Unióban. Ez feltételezi, hogy a román politikai elit stratégiai elképzeléseire, illetve menedzseri készségeire is hatni lehessen. Ne felejtsük el, hogy az emberek az integráció legfontosabb szereplői, és nem a statisztikai adatok vagy egyéb számadatok a lényegesek, sem az, hogy a fentebb említett gazdasági eredmények szociális költségeket is gerjesztenek.

A gazdasági teljesítések életszínvonal-javítására való konvertálása nemcsak Románia, hanem a nemrégiben csatlakozott országok legnagyobb kihívása. És ha már a kihívásoknál tartunk, személy szerint azt állítom, hogy az integráció egy alapos átváltozási, átalakulási folyamatra kellene épüljön, amely egyrészt az ország fejlesztésén, másrészt pedig a mentalitás fokozatos átformálásán alapul. Az igazi kihívás a formák tartalommal való feltöltése, gondoljunk csak a román brandekre, nemzeti termékekre, hogy a külföldi mivel is asszociálja a román szót.

Románia 2007. január 1-jei csatlakozása azt bizonyítja, hogy lényeges lépéseket tett az ország a formák tartalommal való feltöltésében. Az Unió exportálta Romániába a rendelkezéseket, a jogi keretet, majd fokozatosan nyomást gyakorolt, hogy mindezek érvénybe is lépjenek, vagyis legyenek tartalommal is megtöltve. Elviekben a csatlakozás akkor válik valóssá, amikor ez a két dimenzió egymást fedi, vagy úton van efelé. De megoldódik- e így Románia fejlesztésének alapproblémája? Korántsem.

A legnagyobb és leggyakoribb hibába akkor esünk, beleértve a hazai értelmiséget is, amikor azt hisszük, hogy Románia Unióba való belépése egyúttal az ország, az állam, a gazdaság vagy a társadalom mélyreható átalakulását is jelenti.

Ez nem így van. Az elhíresült „aquis european” nem azért készült, hogy modern államokat hozzon létre, hanem már feltételezi a modern és funkcionális államokat. Az „aquis” csupán csak az, amit ezek a tagállamok közös szabályként elfogadtak. Természeténél fogva tehát véges és behatárolható. Jelenthet jó és alkalmazható rendelkezéseket egyik területen, de lehet hiányos is egy másikban, főképpen azokon a területeken, amelyek egy ország politikai szerveződésére utalnak. Az „aquis” transzfer pozitív hatásokat

ujforum_55.qxp 8/24/2006 4:11 PM Page 31

válthat ki egy országon belüli reformintézkedések mentén, de nem jelent teljes értékű modernizációt, sem pedig az államforma reformját. Románia teljes értékű modernizációja, a formák tartalommal való feltöltésének kérdése egy olyan közös politikai kezdeményezés eredménye kell legyen, amelyben egyaránt részt vállal a román politikum és a társadalmi elit, sikeresen ötvözve a helyi sajátosságokat az európai univerzalitással.

Másként kifejezve: a csatlakozás nem azt jelenti, hogy Romániának hirtelen jobban fog menni a gazdasága, ha a hazaiak nem tesznek eleget azért, hogy az jobban menjen. A csatlakozás nem menti meg Romániát a valóságtól. A csoda csak bennünk lehet, romániaiakban, és nem másokban, nem Brüsszelben.

Románia euroatlanti integrációs projektje negatív hozadékkal is szolgált, hiszen mintegy készen nyújtotta a román politikai elitnek a tervet, felmentve őket és egyben a hazai társadalom elitjét egy sajátos jövőkép kialakításától, mintha csak arra vártak volna, hogy Európa majd megoldja a román vidék, igazságszolgáltatás, közigazgatás stb. gondjait. Mégis milyen lehetne egy hazai politikai projekt kontúrja? Elsősorban a román társadalmi elitnek keresnie kellene és meg kellene hirdetnie néhány sajátos elképzelést, amely a nemzeté és a társadalomé egyaránt, és nem importált, előre elkészített, másolt vagy csak egyszerűen elfogadott lenne, vagy olyan ideálokat, amelyek érezhető változásokat hoznának a mindennapi életben,

– hogy a romániai tíz év múlva Közép- és Kelet-Európa egyik legerősebb gazdasága lesz és a legbarátságosabb üzleti feltételeket biztosítja;

– hogy a romániai vidéki infrastruktúra tartalmazza a modern életfeltételekhez elengedhetetlen vizet, gázt és villamosságot;

– hogy tíz év múlva egyetlenegy tehetséges vidéki gyerek sem marad oktatáson kívül;

– hogy tíz év múlva az egészségügyi és iskoláztatási mutatószámok az európai átlag körül lesznek;

– hogy egy modern és hatékony közigazgatással Románia valóban az egyik legerősebb gazdasággal rendelkezik Európában.

Egyik-másik ezen ideálok közül rövid távon meg is valósítható, másokért viszont soknak és sokat kell dolgoznia. A lényeges lenne, hogy ezek bekerüljenek a köztudatba, hogy megalapozva, komolyan és hitelesen legyenek megfogalmazva projektjeiben. Ennek az elképzelésnek a legfontosabb hozadéka az lehet, hogy Románia legyőzi azt a legnyomasztóbb komplexusát, hogy nem bízik önmagában. Európa egy olyan kedvező közeg lehet, amely sokat fog segíteni Románia felemelkedésében, azonban Európa nem érhet el eredményeket helyette.